

УДК 792.8:378(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-3-13>**Євгенія СЛАСТИНА,***orcid.org/0000-0002-8817-0391*

викладач кафедри бальної хореографії

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) *yevheniia_slastina@xdak.ukr.education*

НАВЧАЛЬНО-МИСТЕЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Статтю присвячено мистецтвознавчо-культурологічній концептуалізації динаміки хореографічної освіти в дистанційному форматі під час Війни за Незалежність України.

Метою статті є аналіз парадигмальних змін у навчально-творчому хореографічному процесі під час російсько-української війни.

Вказано на зв'язок між освітньо-творчим процесом і культурним контекстом трансформації у мистецькій освіті. Зазначено, що роль мистецтва і мистецької освіти в структурі безпеки України визначає національну ідентичність фундаментом підготовки хореографів. Також хореографія є транслятором культурної пам'яті й самобутності за допомогою виконавської майстерності. Загалом навчання хореографів передбачає синтез технічних навичок із усвідомленням соціальної відповідальності мистецтва за кризових умов.

Виокремлення педагогічних особливостей хореографічної освіти під час війни показало зміни у форматі, організації, методиці та гуманітарних компонентах навчання. Виявлено, що асинхронні цифрові формати й акцент на техніці компенсували брак танцювальних приміщень і перебої в роботі комунальної інфраструктури. Зазначено, що відсутність фізичного контакту й обмеженість простору зумовили перевагу вербальних методів та зміну ролі викладача. Наголошено, що цифрові інструменти розвивають мислення й креативність. Тоді як травмо-орієнтована педагогіка відновлює зв'язок студента з тілом.

Встановлення художньо-естетичних складників професійної підготовки майбутніх хореографів показало, що основою художньо-естетичної підготовки є накопичення індивідуального досвіду, який є запорукою самостійної творчої діяльності. Крім того, актуалізовано питання художньо-естетичного досвіду хореографів під час дистанційного навчання за умов війни, що недостатньо досліджено в сучасних наукових публікаціях. Наголошено на потребі розбудови естетичного середовища у дистанційному форматі. Також зазначено, що зміна мови танцю зумовлена травмою, тому хореографічний образ стає засобом відновлення.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні системних змін у балетному каноні через деколонізацію, а також адаптації освітніх програм із хореографічного мистецтва до кризових умов навчання.

Ключові слова: хореографічна освіта, перформативні мистецтва, дистанційне навчання, класичний танець, історичний бальний танець, Війна за Незалежність, художньо-естетичний досвід.

Yevheniia SLASTINA,*orcid.org/0000-0002-8817-0391*

Lecturer at the Department of Ballroom Choreography

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) *yevheniia_slastina@xdak.ukr.education*

EDUCATIONAL AND ARTISTIC TRANSFORMATIONS OF CHOREOGRAPHY DURING THE WAR FOR UKRAINE'S INDEPENDENCE

This article is devoted to the art-historical and cultural conceptualisation of the dynamics of choreographic education in a distance format during the War for Ukraine's Independence.

The aim of the article is to analyse the paradigmatic changes in the educational and creative choreographic process during the Russian-Ukrainian war.

The connection between the educational and creative process and the cultural context of transformation in arts education is highlighted. It is noted that the role of art and arts education in Ukraine's security structure determines national identity as the foundation for training choreographers. Choreography also conveys cultural memory and identity through performance skills. In general, the training of choreographers involves the synthesis of technical skills with an awareness of the social responsibility of art in crisis situations.

The identification of pedagogical features of choreographic education during the war revealed changes in the format, organisation, methodology and humanitarian components of training. It was found that asynchronous digital formats and an emphasis on technique compensated for the lack of dance facilities and disruptions in the operation of municipal infrastructure. It was noted that the lack of physical contact and limited space led to the preference for verbal methods

and a change in the role of the teacher. It was emphasised that digital tools develop thinking and creativity. Meanwhile, trauma-oriented pedagogy restores the student's connection with the body.

The establishment of artistic and aesthetic components in the professional training of future choreographers has shown that the basis of artistic and aesthetic training is the accumulation of individual experience, which is the key to independent creative activity. In addition, the issue of the artistic and aesthetic experience of choreographers during distance learning in wartime, which has not been sufficiently researched in contemporary scientific publications, has been raised. The need to develop an aesthetic environment in a distance format has been emphasised. It is also noted that the change in the language of dance is caused by trauma, so the choreographic image becomes a mean of recovery.

Prospects for further research lie in studying systemic changes in the ballet canon through decolonisation, as well as adapting educational programmes in choreographic art to crisis conditions of learning.

Key words: *choreographic education, performing arts, distance learning, classical dance, historical ballroom dance, War for Independence, artistic and aesthetic experience.*

Постановка проблеми. Динаміка організаційних, педагогічних і художніх складників хореографічної освіти нерозривно пов'язана з контекстом Війни за Незалежність України. Тому процеси деколонізації, цифровізації, оновлення освітніх програм, викладацьких стратегій і пошуку нових художніх рішень супроводжуються психологічною й технічною адаптацією та обмеженими умовами для реалізації освітнього процесу й творчих пошуків. Відтак унікальний досвід української хореографічної освіти під час російсько-української війни потребує наративної фіксації, мистецтвознавчо-культурологічної концептуалізації, а також вписування навчально-творчого процесу в національну стратегію безпеки.

Аналіз досліджень. У сучасній науковій літературі вивчення хореографічної освіти у дистанційному форматі зосереджується на інтеграції фахових, світоглядних та соціальних компетентностей здобувачів. Питання представленості національної ідентичності в мистецьких практиках регламентується чинним законодавством (Указ Президента України, 2020; Стратегія розвитку культури, 2025) і зумовлюється науковою рефлексією (Денисюк, 2025). Педагогічні особливості дистанційної освіти й навчання під час війни розкриті в аспектах адаптації методики навчання (Пахольчак, Кулик, 2023; Сивоконь, 2024), гуманітарного компоненту (Duggan, 2025; Li, Lalani, 2020; Левченко та ін., 2021: 453) та формування художньо-естетичного досвіду (Пастухов, 2022; Панасюк, 2024; Волчукова та ін., 2025). Однак дистанційний формат хореографічної освіти все ще потребує мистецько-культурологічної рецепції травматичного досвіду при адаптації освітніх програм до онлайн-навчання та використання цифрових технологій при формуванні художньо-естетичного світогляду майбутнього хореографа.

Мета статті – проаналізувати парадигмальні зміни у навчально-творчому хореографічному процесі під час російсько-української війни. Для досягнення мети необхідно знайти відповіді на питання виявлення національно-культурної іден-

тичності в освітньому процесі, виокремлення педагогічних особливостей хореографічної освіти під час війни, а також встановлення художньо-естетичних складників професійної підготовки майбутніх хореографів у межах «перформативних мистецтв».

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна фаза російсько-української війни підсвітила проблемні місця мистецької освіти з хореографії. Проте воєнно-політичний контекст мистецького процесу показав спроможність українських хореографів демонструвати високі зразки творчості, які були би проявом національної самобутності й техніко-виконавської майстерності, присутність яких на національній та міжнародній танцювальних сценах постала свідченням якості хореографічної освіти. Викладаючи класичний танець та історичний бальний танець у Харківській державній академії культури (ХДАК), ми розглядаємо мету статті як систему мистецько-педагогічних настанов, що відповідають засадам хореографічної освіти в цілому. Тож, мистецтвознавчо-культурологічна концептуалізація викладацького й творчого процесів сприятиме розумінню не тільки змін у мистецькій освіті, а й взаємозв'язку та взаємовпливу між навчально-мистецькими трансформаціями і їх культурним контекстом.

При виявленні національно-культурної ідентичності в освітньому процесі доцільним буде розглянути правничо-організаційне підґрунтя питання. Вивчення законодавчої бази та наукової літератури показало тенденцію до визнання мистецьких практик структурними компонентами національної безпеки та чинником національної ідентичності. Модернізація системи освіти й розвиток мистецтва є складниками Стратегії національної безпеки України, згідно з текстом якої освіта й мистецтво дорівнюють за вагомістю розвитку інфраструктури, наявності робочих місць, гендерному рівноправ'ю, підтримці народжуваності, зниженню смертності, охороні здоров'я, а також інклюзивності суспільства для осіб з інвалідністю (Указ Президента України, 2020: 57).

Тоді як у Стратегії розвитку культури на період до 2030 р., добробут танцюристів, як і представників інших мистецьких професій, включено до опису проблем, які обумовили прийняття Стратегії (Стратегія розвитку культури, 2025). Тобто мистецька освіта є складником національної безпеки, тоді як її підтримка є одним із пріоритетних напрямків державної стратегії культури під час російсько-української війни.

У свою чергу мистецтво є чинником національно-патріотичного виховання та спрямовується на утвердження національної ідентичності (Указ Президента України, 2020: 9). Отже, у вимірі національної безпеки України завданням хореографічної освіти є формування національної ідентичності майбутніх танцюристів і здатність їх транслювати національну самобутність засобами хореографічної виразності. Більш того, на думку Ж. Денисюк, «війна, яка триває в Україні, стала безпрецедентним випробуванням для українського народу, проте... Практики художньої культури... у цьому контексті відіграють роль певних механізмів адаптації, допомагаючи суспільству осмислювати пережитий досвід і транслювати його майбутнім поколінням» (Денисюк, 2025: 311). Тобто поруч із правнично-організаційним підґрунтям спроможності хореографічної освіти формувати національно-культурну ідентичність знаходиться суспільний запит на мистецтво. У глобальному вимірі хореографія є одним із художніх каналів збереження й трансляції культурної пам'яті українців про російсько-українську війну. Тож, у процесі підготовки майбутнього хореографа загальні компетенції мають нерозривно пов'язуватися із спеціальними компетенціями, результатом чого є опанування не лише виконавської майстерності, а й цілісний світогляд зі сформованою національно-культурною ідентичністю й усвідомленням соціальної відповідальності танцювального мистецтва у питаннях національної безпеки України.

Відповідно до нашого висновку, варто виокремити педагогічні особливості хореографічної освіти під час війни. Вивчення наукової літератури з питання викладацької складової у хореографічній спеціалізації в «перформативних мистецтвах» показало зміни у складниках освітнього процесу, з числа яких доцільним буде зупинитися на форматі організації навчання, методиці навчання, а також гуманітарних компонентах. Зокрема, під час активної фази російсько-української війни простежується домінування дистанційного формату навчання, в рамках якого відбувається збільшення асинхронної роботи, перегляд інструктивно-методичних матеріалів, а також активне використання

цифрових засобів комунікації та відеофіксації. Варто зауважити, що дистанційна освіта в Україні набула масового розповсюдження не після затвердження наказом Міністерства освіти і науки «Положення про дистанційне навчання» у 2004 р., а через карантинні обмеження, викликані пандемією COVID-19 (Кабанова, 2024: 318). Тобто Україна накопичила досвід у реалізації освітніх послуг у дистанційному форматі, що дозволяє зазначити, що збільшення обсягів асинхронної роботи впливає на збільшення обсягів самостійної роботи здобувачами освіти, що, у свою чергу, формує потребу у відео-, аудіо- й текстових матеріалах.

Тоді як неможливість гарантувати доступ до танцювальних класів загострилася через повномасштабне вторгнення (Пахольчак, Кулик, 2023: 225). Варто вказати, що проблеми з електропостачанням й інтернетом, а також безпекові ризики породжують фрагментарність навчання, актуалізацію різних способів взаємодії та пошуки стратегій компенсації втрачених годин. Такі обставини зумовлюють ревізію обсягу матеріалу до вивчення й адаптацію методики навчання. Зокрема, Ю. Сивоконь вказав на такі проблеми: «виконання танцювальних рухів у «повну ногу», з необхідною широтою, амплітудою та динамікою вимагає певного простору... не менше 6–7 м²... як станок... використовували предмети меблів, інтер'єру, дверні ручки, та ін.» (Сивоконь, 2024: 458–459). Варто додати, що наш викладацький досвід у ХДАК засвідчив акцент на базових елементах і м'язовому контролі. Натомість відпрацювання складної координації відбувається в безпечних просторах. У той час як відеофіксація самостійної роботи з подальшим зворотним зв'язком забезпечує динаміку розвитку фахових компетенцій.

У свою чергу гуманітарні компоненти потребують уваги як чинники формування світогляду та «м'яких навичок» майбутніх танцюристів. Воєнні реалії в Україні зумовлюють наголос на національній ідентичності, про що вже було зазначено в нашій розвідці. Натомість варто враховувати психоемоційний стан здобувачів освіти. Зокрема, Д. Дагган назвала врахування такої специфіки викладання хореографічних дисциплін травмоорієнтованим підходом. Англійська дослідниця виокремила чільні елементи такої педагогіки: безпека, взаємини, самостійність і реальні досягнення. Також на думку Д. Дагган танцювальний рух впливає на відновлення зв'язку із власним тілом для тих студентів, що зазнали травми, адже стимулює відчуття власного тіла (проприцепцію)

та відчуття внутрішнього стану (інтероцепцію) (Duggan, 2025). Тобто гуманітарні елементи також мають враховувати кризові умови, за яких працюють викладачі та студенти українських ЗВО.

Для розуміння контексту реалізації гуманітарного компонента варто послатися на дослідження С. Лі та Ф. Лалані, в якому висвітлені переваги дистанційного навчання при здобутті хореографічної освіти. Зокрема, засвоєння матеріалу в дистанційному форматі становить 25–60% тоді як в аудиторії складає 8–10%. Також авторки наголосили на розвитку компетентностей із критичного мислення, розв'язання проблемних ситуацій, креативності й комунікації. Разом із тим, дослідниці вказали на зміну ролі викладача з носія знань на фасилітатора, який корегує роботу під час синхронних занять і забезпечує емоційний та моральний комфорт у колективі (Li, Lalani, 2020).

Так само на зміни в роботі викладача вказано у розвідці М. Левченка та ін. про мистецьку освіту в дистанційному форматі. Діяльність викладача, на думку дослідників, полягає у подоланні «почуття відокремленості через відсутність очної присутності одногрупників, зниження мотивації, сповільнення зворотного зв'язку» (Левченко та ін., 2021: 453). Тож, дистанційний формат забезпечує умови для формування загальних і фахових компетентностей хореографів, а також суттєво змінює роль викладача.

І останнім аспектом дослідження буде відповідь на питання про встановлення художньо-естетичних складників професійної підготовки майбутніх хореографів у межах «перформативних мистецтв». Вивчення наукових джерел виявило теоретичну прогалину у дослідженні художньо-естетичного досвіду майбутніх хореографів за умов дистанційної освіти, оскільки увага сучасних фахівців зосереджена переважно на професійній або компетентнісній підготовці. Встановлено, що основою художньо-естетичної підготовки є накопичення індивідуального досвіду для змістовного наповнення рухів. Особливістю художньо-естетичної підготовки є залучення цифрових технологій і врахування травматичного досвіду.

Питання технологізації навчання в умовах воєнного стану виходить за межі суто технічного забезпечення, адже є каналом передачі інформації та формою навчання. Мережеві технології дозволяють реалізувати естетичну підготовку в цифровому дискурсі. Зокрема, О. Пастухов наголосив на здатності дистанційної форми навчання надихати і мотивувати, а також закріплювати знання. Використання відеоматеріалів та онлайн-платформ дає змогу викладачеві демонструвати художньо-вико-

навські еталони, що розвиває «активне слухання, увагу та час» (Пастухов, 2022: 55). Це забезпечує умови, за яких студент, у тому числі вивчаючи класичний танець або історичний бальний танець, може «оцінювати прекрасне та прагнути до нього; формувати духовні орієнтири; зберігати та примножувати надбання культурної спадщини» (Панасюк, 2024: 76). Так формується понятійно-категоріальний апарат майбутнього фахівця.

Розглядаючи підготовку з «перформативних мистецтв» за хореографічною спеціалізацією під час повномасштабного вторгнення Ю. Сивоконь зазначив, що онлайн-формат нівелює «обмеження, пов'язані з географією та потребою у фізичній присутності» (Сивоконь, 2023: 451). Адже дистанційний формат забезпечує безперервний розвиток «художньо-естетичних потреб особистості» (Панасюк, 2024: 75) та зберігає цілісність мистецько-освітнього простору навіть у кризових умовах. Якщо класична парадигма формування художньо-естетичних навичок майбутніх хореографів спирається на творче середовище, то дистанційна – актуалізує потенціал цифрових технологій. Проте таке бачення потенціалу дистанційної освіти сформувалося не одразу. Зокрема, рефлексуючи над досвідом пандемії, М. Левченко та ін. акцентували на недоліках формату, оскільки обмеження унеможливили відвідування «танцювальних концертів, поетичних читань та майстер-класів; виїзні екскурсії до культурних об'єктів;... студентські обміни;... участь в університетських заходах, громадських клубах та культурних організаціях» (Левченко та ін., 2021: 457–458).

Також при формуванні художньо-естетичного досвіду варто звернути увагу на адаптацію естетичного компонента до умов воєнного стану. Розвідка В. Волчукової та ін. вказала на необхідність «особистісно-орієнтованого підходу» у підготовці магістрів. У дистанційному форматі підхід допомагає студенту виразити через танець складні емоційні стани. Художній образ стає інструментом «відновлення психологічного стану та подолання травми» (Волчукова та ін., 2025: 72), що перетворює танець на арттерапевтичну рефлексію за допомогою руху. Така думка збігається зі згаданим вже травмо-орієнтованим підходом Д. Дагган (Duggan, 2025). Отже, художньо-естетичний компонент за дистанційного навчання синтезує технологічну адаптивність із глибокою роботою над ціннісними та емоційними структурами особистості.

Висновки. Здійснений аналіз парадигмальних змін викладацького й творчого процесів у класичній хореографії під час російсько-української

війни дозволяє дійти таких висновків. Вивчення питання представленості національно-культурної ідентичності в освітньому процесі показало, що підготовка хореографів через поєднання виконавської майстерності з національною ідентичністю стає інструментом трансляції культурної пам'яті та складником національної безпеки. Виокремлення педагогічних особливостей хореографічної освіти під час війни виявило домінування дистанційних форматів, вербалізації рухових інструкцій, трансформацію ролі викладача на фасилітатора, а також залучення травмо-орієнтованих методик. Встановлення художньо-естетичних складників професійної підготовки майбутніх хореографів у межах «перформативних мистецтв» показало

їх зумовленість поєднанням цифрової трансляції мистецьких еталонів із особистісно-орієнтованим підходом для збереження цілісності мистецько-освітнього простору. Також визначено, що інтеграція арттерапевтичних методів у межах хореографічної спеціалізації з «перформативних мистецтв» забезпечує трансформацію травматичного досвіду здобувачів у художні образи, сприяючи психологічному відновленню та фаховому становленню.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні системних змін у класичному балетному каноні, зумовлених деколонізацією, а також потреби адаптації освітніх програм із хореографічного мистецтва до кризових умов навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волчукова В. М., Єфімова О., Тищенко О. Практична підготовка магістрів спеціальності 024 «Хореографія»: специфіка в умовах воєнного стану. *Неперервна професійна освіта: теорія та практика*: електрон. наук. фах. вид. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2025. №1(48). С. 69–80. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.6> URL: <http://npo.kubg.edu.ua/article/view/325671/315571> (дата звернення: 09.01.2026).
2. Денисюк Ж. З. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості та культурної політики. *Культурологічний альманах* : наукове видання. Київ : Український держ. ун-т ім. Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 1 (13). С. 309–315. DOI: [10.31392/cult.alm.2025.1.35](https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.35).
3. Кабанова І. Г. Досвід підготовки майбутніх акторів в умовах дистанційного навчання. *Культурологічний альманах* : наукове видання. Київ : Український держ. ун-т ім. Михайла Драгоманова, 2024. Вип. 1(9). С. 317–325. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.41>.
4. Левченко М. Г., Терешенко Н. В., Рехліцька А. Є. Вплив дистанційного навчання на формування професійних компетентностей здобувачів мистецьких спеціальностей. *Перспективи та інновації науки*. Сер. «Педагогіка», Сер. «Психологія», Сер. «Медицина» : наук. журнал / Видавнича група «Наукові перспективи». 2021. № 5(5). С. 453–466. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-453-465](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-453-465).
5. Панасюк С. Формування художньо-естетичних потреб особистості засобами хореографічного мистецтва: теоретичні аспекти. *Acta Paedagogica Volyniensis*: наук. журн. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. №5. С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.5.11>.
6. Пастухов О. Хореографічна освіта онлайн: за і проти. *Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2022. №4. С. 55–60. DOI: [10.32461/2226-3209.4.2022.269423](https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2022.269423).
7. Пахольчак Є., Кулик Д. Особливості освітнього процесу студентів-хореографів в умовах воєнного стану. *Наукові записки*: наук. журн. Сер. Педагогічні науки : наук. журнал / Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ ; КЗВО «Акад. культури і мистецтв» Закарпат. обл. ради. 2023. Вип.3. С. 223–226. DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.03.223.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України, [чинний] від 14.09.2020 № 392/2020. *Законодавство України*. Київ : Верховна Рада України, 2025. Редакція від 07.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 09.01.2026).
9. Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України, [чинне] від 28.03.2025 № 293-р. *Законодавство України*. Київ : Верховна Рада України, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-р#Text> (дата звернення: 09.01.2026).
10. Сивоконь Ю. М. Специфіка дистанційного навчання у підготовці майбутніх фахівців у галузі хореографічного мистецтва. *Сучасна освіта в Україні: особливості розвитку в умовах воєнного стану та повоєнні перспективи* : колективна монографія [електронне видання] / за заг. редакцією проф. Я. В. Галети; наук. ред. проф. Т. Я. Довга. Дніпро : Середняк Т. К., 2024. С. 451–459. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a3b43304-217f-4158-82ff-6216c3d9e983/content> (дата звернення: 09.01.2026).
11. Duggan D. Dance Education for Trauma-Affected Students. *Journal of Dance Education*. 2025. Oct. 18. DOI: [10.1080/15290824.2025.2501182](https://doi.org/10.1080/15290824.2025.2501182). URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15290824.2025.2501182#d1e114> (дата звернення: 12.01.2026).
12. Li C., Lalani F. The COVID-19 Pandemic Has Changed Education Forever. *World Economic Forum*. 2020. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/> (дата звернення: 09.01.2026).

REFERENCES

1. Volchukova V. M., Yefimova O., Tishchenko O. (2025) Praktychna pidhotovka mahistriv spetsialnosti 024 «Khoreohrafiia»: spetsyfika v umovakh voiennoho stanu [Practical training of master's level higher education students in the specialty 024 choreography: specificity in martial law]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia ta praktyka*: elektron. nauk. fakh. vyd. / Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. 1(48). 69–80. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.6>. URL: <http://npo.kubg.edu.ua/article/view/325671/315571> (data zvernennia: 09.01.2026). [in Ukrainian].
2. Denysiuk Zh. Z. (2025) Ukrainska kulturna identychnist yak osnova natsionalnoi stiikosti ta kulturnoi polityky [Ukrainian cultural identity as the basis of national stability and cultural policy]. *Kulturolohichniy almanakh* : naukove vydannia. Kyiv : Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. 1 (13). 309–315 DOI: 10.31392/cult.alm.2025.1.35. [in Ukrainian].
3. Kabanova I. H. (2024) Dosvid pidhotovky maibutnikh aktoriv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Experience of training future actors in distance learning]. *Kulturolohichniy almanakh* : naukove vydannia. Kyiv : Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. 1(9). 317–325. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.41>. [in Ukrainian].
4. Levchenko M. H., Tereshenko N. V., Rekhlytska A. Ye. (2021) Vplyv dystantsiinoho navchannia na formuvannia profesiinykh kompetentnosti zdobuvachiv mystetskykh spetsialnosti [The influence of distance learning on the formation of professional competence of applicants of art specialties]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. Ser. «Pedahohika», Ser. «Psykhohohiia», Ser. «Medytsyna» : nauk. zhurnal / Vydavnycha hrupa «Naukovi perspektyvy». 5(5). 453–466. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-453-465](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-453-465). [in Ukrainian].
5. Panasiuk S. (2024). Formuvannia khudozhno-estetychnykh potreb osobystosti zasobamy khoreohrafichnoho mystetstva: teoretychni aspekty [Formation of artistic and aesthetic needs of the personality by means of choreographic art: theoretical aspects] *Acta Paedagogica Volynienses*: nauk zhurn. Lutsk : Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, 5. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.5.11>. [in Ukrainian].
6. Pastukhov O. (2022) Khoreohrafichna osvita onlain: za i proty Choreographic Education Online: Pros and Cons. *Visnyk Natsionalnoi Akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*: nauk. zhurnal. 4. 55–60. DOI: 10.32461/2226-3209.4.2022.269423. [in Ukrainian].
7. Pakholchak Ye., Kulyk D. (2023). Osoblyvosti osvitnoho protsesu studentiv-khoreohrafov v umovakh voiennoho stanu [Features of the Educational Process of Student Choreographers in Wartime]. *Naukovi zapysky*: nauk. zhurn. Ser. Pedahohichni nauky : nauk. zhurnal / Zakarpat. uhor. in-t im. F. Rakotsi II ; KZVO «Akad. kultury i mystetstv» Zakarpat. obl. rady. 3. 223–226. DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.03.223. [in Ukrainian].
8. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» (2025) [On the National Security Strategy of Ukraine]. Ukaz Prezydenta Ukrainy, [chynny] vid 14.09.2020 № 392/2020. *Zakonodavstvo Ukrainy*. Kyiv : Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (data zvernennia: 09.01.2026). [in Ukrainian].
9. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku kultury v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yiyi realizatsii u 2025–2027 rokakh (2025) [On Approval of the Strategy for the Development of Culture in Ukraine until 2030 and Approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation in 2025–2027] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy, [chynne] vid 28.03.2025 № 293-r. *Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-r#Text> (data zvernennia: 09.01.2026). [in Ukrainian].
10. Syvokon Yu. M. (2024) Spetsyfika dystantsiinoho navchannia u pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv u haluzi khoreohrafichnoho mystetstva [Distance learning specifics for future professionals in choreographic arts]. *Suchasna osvita v Ukraini: osoblyvosti rozvytku v umovakh voiennoho stanu ta povoienni perspektyvy* : kolektyvna monohrafiia [elektronne vydannia] / za zah. redaktsiieiu prof. Ya. V. Halety; nauk. red. prof. T. Ya. Dovha. Dnipro : Seredniak T. K., 451–459. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a3b43304-217f-4158-82ff-6216c3d9e983/content> (data zvernennia: 09.01.2026). [in Ukrainian].
11. Duggan D. (2025) Dance Education for Trauma-Affected Students. *Journal of Dance Education*. DOI: 10.1080/15290824.2025.2501182. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15290824.2025.2501182#d1e114> (data zvernennia: 09.01.2026).
12. Li C., Lalani F. (2020) The COVID-19 Pandemic Has Changed Education Forever. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/> (data zvernennia: 09.01.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

